

В. Семиноженко, голова Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України, академік НАН України:

«...Сьогодні часто можна почути, що головним ресурсом розвитку сучасної економіки є інновації. Але завчити цю формулу замало – потрібні ті, хто втілюватимуть “інноваційний імператив” у життя, потрібні новатори. Борис Євгенович зник бути першим. За його керівництва Інститут електрозварювання перетворився на найпотужніший світовий науково-дослідний центр, де вперше була розроблена методика застосування зварювальних процесів у космосі. Газотранспортна система Україна – також продукт унікальної технології, винайденої в інституті. Там само народилася технологія електрозварювання під водою. Але найбільш смілива розробка інституту – зварювання м’яких живих тканин у клінічній практиці.

Наразі ця революційна хірургічна методика, яка значно скорочує час операції й ризики післяопераційних ускладнень, успішно застосовується в Росії, США та ряду європейських країн. Загалом Інститутом електрозварювання отримано майже 2600 патентів і понад 6500 авторських свідоцтв.

Ці показники дійсно вражають. Але візьму на себе сміливість стверджувати, що справжнє новаторство Бориса Євгеновича – у постійному пошуку найсучасніших способів управління наукою та моделюванні її розвитку на випередження часу. Незважаючи на катастрофічний “обвал” цілих наукових шкіл та інститутів, який стався на початку 90-х, українська наука вижила й продовжує нарощувати свій потенціал. Фундамент для сьогоднішніх успіхів України в таких перспективних галузях, як матеріалознавство, біотехнології, ядерна фізика, нанотехнології та ІКТ, був закладений унаслідок принципових змін, які я називаю “патонівським поворотом”.

Ще за часів перебудови Академія наук почала переходити на ринкові рейки. Борис Євгенович був певним: якими б складними не були часи, наука не повинна вдовольнятися роллю “падчерки” держави. За словами Бориса Євгеновича, співвідношення між бюджетним фінансуванням та коштами, що надходили за госпдоговорами, становило 50 на 50. У середині 80-х госпрозрахункова дослідно-виробнича база Академії наук УРСР нараховувала 78 організацій, а загальний обсяг робіт перевищив 232 млн руб. Тоді коли майже повсюди відбувалися скорочення працівників, кадровий потенціал підприємств дослідно-виробничої бази АН УРСР збільшився у 20 разів.

По суті, уже тоді академія стала ядром інноваційної інфраструктури, головне завдання якої – поєднати в єдину систему фундаментальну науку,

технічні розробки, реалізацію дослідних зразків та, зрештою, серійне виробництво інноваційної за своїм походженням продукції. До складу академії, крім інститутів, входили експериментальні виробництва, конструкторські бюро та дослідний завод. Саме тому АН УРСР виявилася більш готовою, ніж інші республіканські академії, до роботи в умовах вільного ринку. Отже, не випадково вже наступного десятиліття декілька провідних академічних інститутів виступили ініціаторами створення в Україні перших технопарків. Досвід виявився дуже успішним. За роки активного функціонування технопарків, тобто з 2000 по 2005 р., ними було здійснено 112 інноваційних проектів, у межах яких вироблено інноваційної продукції на 14,3 млрд грн та створено понад 3,5 тис. нових робочих місць. В українських технопарках вироблялося медичне обладнання нового покоління, унікальні зварювальні апарати, особливо чисті хімічні речовини і кристали, нетрадиційні джерела енергії та освітлювання, нові лікарські препарати та медичні діагностичні системи й багато іншого. Надходження до бюджету та позабюджетних фондів від виконання цих проектів дорівнювали 943 млн грн. (У дужках відзначаю, що руйнування системи технопарків, яке сталося у 2005 р., – справжнє варварство, і йому не може бути виправдання).

Ефективному доведенню наукових розробок до стадії виробництва також сприяє щорічний конкурс науково-технічних проектів, започаткований академією. Відібрані проекти – а всього таких з 2004 р. було 380 – виконуються академічними інститутами спільно з виробничими структурами, які фактично беруть на себе зобов'язання щодо серійного випуску інноваційної продукції. Останнім часом Академія наук тісно співпрацює з Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації за проектами, спрямованими на формування таких ключових елементів інноваційної інфраструктури, як Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу та Національна венчурна компанія. Не можу не відзначити ще одну новаторську ідею Бориса Євгеновича – створення Академічного університету, який готуватиме магістрів за тими напрямками, які є затребуваними в умовах нового, шостого, технологічного укладу.

На переконання Б. Патона, успіхи в насиченні реальних секторів економіки технологічними новаціями стали можливими завдяки фундаментальним дослідженням, які залишаються пріоритетом діяльності академії. “Великі і перспективні практичні розробки, конкурентоспроможна нова продукція народжується тільки на надійному науковому фундаменті”, – стверджує він. Як це не дивно, у цьому Борис Євгенович також “зіграв на випередження”. Адже відомо, що наразі ряд західних країн, які традиційно

лідировали на світовому ринку інноваційної продукції, зіткнулися із серйозною проблемою. Надмірне захоплення прагматичним виміром наукових досліджень і, як наслідок, “вимірювання” наукового прогресу виключно комерційною успішністю зрештою призвело до того, що фундаментальна наука перебуває в занепаді. А значить, кількість інновацій з часом невпинно знижуватиметься – їх просто не буде звідки “черпати”. Отже, те, що Україні вдалося зберегти свої всесвітньо відомі академічні школи – наша реальна конкурентна перевага. Сьогодні в стінах академії проводяться дослідження у сфері наноматеріалів і нанотехнологій, ІТ, енергозбереження, нових матеріалів та методів їх з’єднання, біотехнологій для охорони здоров’я, фармакології, АПК. Фактично ці напрями формують так звані “точки зростання” сучасної економіки, заснованої на знаннях та нових технологічних рішеннях. У тому, що така економіка перестане бути утопією для України і поступово перетворюється на реальність, – велика заслуга Бориса Євгеновича.

...Підпорядкованість стратегічних цілей політичній кон’юнктурі впродовж тривалого часу заважала українській державі впевнено рухатися вперед. Країна переходила від однієї кризи до іншої. За таких умов суспільство було вимушено жити виключно сьогоденням. Звідси й недооціненість науки на вищому державному рівні. Недооціненість, яка стала майже фатальною для нашого майбутнього. Адже наука – це формування перспективи. Вона закладає майбутні “риси держави”.

Сьогодні ситуація змінюється. У державі з’явився стратегічний курс – програма економічних реформ до 2014 р. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”. Мета цієї програми є дуже масштабною – зробити невідворотними інноваційні зміни в економіці й суспільстві й зрештою отримати той запас міцності, який дасть можливість нам не просто вистояти під час будь-яких економічних потрясінь, але й вийти в лідери. Можна довго сперечатися про роль особистості в історії, але я точно знаю одне – без Бориса Євгеновича шлях до ствердження інноваційної ідеології як ідеології держави був би набагато довшим» *(Громадянин-вчений // Державне агентство з питань науки, інновацій та інформації України (<http://www.dkni.gov.ua>). – 2012. – 27.02).*